

คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามการรับรู้ และความคาดหวังของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

มัธยมศึกษา เขต 27

18

CHARACTERISTICS OF SCHOOL ADMINISTRATORS IN 21ST CENTURY AS PERCEIVED

AND EXPECTATED BY TEACHERS UNDER THE OFFICE OF SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA 27

ชุมพร ภามนตรี*

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เจलय ภูมิพันธุ์**

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อ 1) ศึกษาและเปรียบเทียบสภาพการรับรู้ และความคาดหวังของครูต่อคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน และขนาดสถานศึกษา 2) ศึกษาข้อเสนอแนะในการพัฒนาคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครู จำนวน 338 คน และเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถาม แบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ F-test (One-way ANOVA)

ผลการวิจัยพบว่า

1. คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามการรับรู้ และความคาดหวังของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27 ผลวิจัยพบว่า

1.1 คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านมนุษยสัมพันธ์ และด้านวิสัยทัศน์ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านภาวะผู้นำ

1.2 คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามความคาดหวังของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านมนุษยสัมพันธ์ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านภาวะผู้นำ

2. ผลการเปรียบเทียบการรับรู้และความคาดหวังของครูต่อคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27 จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน และขนาดของสถานศึกษาปรากฏผลดังนี้

2.1 ผลการเปรียบเทียบการรับรู้ ของครูต่อคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27 จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน พบว่า โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน ยกเว้นด้านภาวะผู้นำ

* นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด

** บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด

ผลการเปรียบเทียบความคาดหวังของครูต่อคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27 จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน พบว่า โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2.2 ผลการเปรียบเทียบการรับรู้ ของครูต่อคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27 จำแนกตามขนาดสถานศึกษา พบว่า โดยรวมไม่แตกต่างกัน

ผลการเปรียบเทียบความคาดหวังของครูต่อคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27 จำแนกตามขนาดสถานศึกษา พบว่า โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01

3. ข้อเสนอแนะในการพัฒนาคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27 พบว่า ด้านที่มีข้อเสนอแนะสูงสุด คือ ด้านภาวะผู้นำ รองลงมา คือ ด้านคุณธรรมจริยธรรม ด้านมนุษยสัมพันธ์ ด้านความรู้ความสามารถในการบริหาร และด้านวิสัยทัศน์ ตามลำดับ

ABSTRACT

The purpose of this research was: 1) to study and compare the perceptions and expectations of teachers toward the characteristics of school administrators in 21st century according to work experiences and school sizes, and 2) to study the suggestions for characteristic development of school administrators in the 21st century of schools under the office of secondary educational service area 27. The sample consisted of 338 teachers. Data collection tool was a five – point rating scale questionnaire. The data were analyzed by percentages, means, standard deviations and F–test (One – way ANOVA). Research findings were as follows :

1. The characteristics of school administrators in 21st century as perceived and expected by teachers under the office of secondary educational service area 27. The results revealed that:

1.1 The characteristics of school administrators in 21st century as perceived by teachers under the office of secondary educational service area 27 as an overall were at a high level. When considering as an aspect, it was found that every aspect of the characteristics was perceived at a high level. The aspects with the highest mean were human relation and vision aspects while leadership was an aspect with the lowest mean.

1.2 The characteristics of school administrators in 21st century as expected by teachers under the office of secondary educational service area 27 as an overall was at a very high level. When considering as an aspect, it was found that every aspect of characteristics was expected at a very high level. An aspect with the highest mean was human relation while leadership was an aspect with the lowest mean.

2. Comparing the perceptions and expectations of teachers toward the characteristics of school administrators in 21st century under the office of secondary educational service area 27 according to work experiences and school sizes, the results were as follows.

2.1 Comparing the perceptions of teachers toward the characteristics of school administrators in 21st century under the office of secondary educational service area 27 according to work experiences, as an overall and aspects, it was found that there were no significant differences, except leadership aspect.

Comparing the expectations of teachers toward the characteristics of school administrators in the 21st century under the office of secondary educational service area 27 according to work experiences, it was found that as an overall, there was statistically significant difference at .01 level.

2.2 Comparing the perceptions of teachers toward the characteristics of school administrators in the 21st century under the office of secondary educational service area 27 according to school sizes, it was found that as an overall, there was no significant difference.

Comparing the expectations of teachers toward the characteristics of school administrators in the 21st century under the office of secondary educational service area 27 according to school sizes, it was found that as an overall, there was statistically significant difference at .01 level.

3. Suggestions for characteristic development of school administrators in the 21st century under the office of secondary educational service area 27, it was found that the aspect with the highest suggestions was the leadership followed by ethic and morality, human relation, administrative competence, and vision aspects, respectively.

บทนำ

ในยุคของศตวรรษที่ 21 เป็นยุคที่บุคคล ชุมชน ประเทศ และภูมิภาคมีการพึ่งพาอาศัยกันทางด้านเทคโนโลยี เศรษฐกิจ นิเวศวิทยา และการเมืองในระดับที่สูงขึ้น ดังนั้นสังคมโลกในปัจจุบันจึงต้องเชื่อมต่อและร่วมมือกัน เพื่อแสวงหาผลประโยชน์ และสร้างกฎเกณฑ์ร่วมกัน นอกจากนี้ในศตวรรษที่ 21 ได้เกิดการเปลี่ยนแปลงมากมายที่ส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของประชาชน เริ่มตั้งแต่การเสื่อมถอยของลัทธิสังคมนิยม ส่งผลให้ลัทธิทุนนิยมเข้ามาแทนที่ ผลที่ตามมาคือการเกิดกระแสโลกาภิวัตน์และเทคโนโลยีสารสนเทศ (Globalization and Information Technology) สังคมข้อมูลข่าวสาร (Information Society) สังคม เศรษฐกิจฐานความรู้ (Knowledge-Based Economy Society) และการจัดการความรู้ (Knowledge Management) ถือเป็นกระบวนการพัฒนา ที่ใช้ความรู้เป็นตัวขับเคลื่อน ทำให้เกิดการเติบโต สร้างความมั่งคั่ง สร้างงานในทุกภาคส่วนของสังคม ไม่ว่าจะเป็นภาคเศรษฐกิจ ภาคเกษตรกรรม ภาคอุตสาหกรรม ภาคการบริหารจัดการ และภาคการศึกษา การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวส่งผลกระทบต่อองค์การ ต่อชีวิต และต่อกระบวนการทำงานของคนที่อยู่ในองค์การ ตลอดจนการขับเคลื่อน องค์การที่มุ่งการแข่งขัน และความเป็นเลิศที่มีการใช้ความรู้เป็นฐาน องค์การต่างๆ จึงต้องปรับตัวไปสู่การสร้างนวัตกรรม และองค์ความรู้ใหม่ (พริตดา วิเชียรปัญญา. 2547 : 11-17) และทำให้องค์การต้องเปลี่ยนแปลงกระบวนการทัศน์แบบเก่า (Old Paradigm) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการบริหารจัดการองค์การ และบทบาทภาวะผู้นำ ไปสู่กระบวนการทัศน์แบบใหม่ (New Paradigm) ให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วของโลก (สุเทพ พงศ์ศรีวัฒน์. 2548 : 24-25)

การจัดการศึกษาจึงจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนให้ทันพัฒนาการของเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว (Enriquez. 2001 : 211) จะต้องมุ่งพัฒนาให้คนมีการเรียนรู้ตลอดชีวิต มีส่วนร่วม และสนับสนุนซึ่งกันและกันเพราะทุกภาคส่วนจะเป็นทั้ง ผู้ให้และผู้รับ (พนม พงษ์ไพบูลย์. 2543 : 2) ที่ต้องมีการใช้ความรู้เป็นฐานในการดำเนินงานโดยมีพลังในการขับเคลื่อน ซึ่ง พลังการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 ได้แก่ งานที่เน้นความรู้ เครื่องมือ ดิจิทัล วิถีชีวิต ผลการวิจัย และทักษะในการ ดำรงชีวิตสมัยใหม่ ได้แก่ การแก้ปัญหา ความสร้างสรรค์ การสร้างนวัตกรรม การสื่อสาร การร่วมมือ ความยืดหยุ่นและอื่น ๆ พลังเหล่านี้เรียกร้องให้การเรียนรู้ในสถานศึกษาต้องให้น้ำหนักสมองซีกขวาเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ ผู้สอนต้องมีสตรีกอยู่ ตลอดเวลาว่า การเรียนการสอนต้องไม่ใช่ความรู้ของตน แต่เป็นเรื่องการคิด และทักษะของศิษย์ จุดเน้นต้องเปลี่ยนจากการ สอนของครูไปสู่การเรียนรู้ของศิษย์ (วิจารณ์ พานิช. 2555 : 62-63)

ผู้บริหารสถานศึกษา เป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการจัดการศึกษา เพราะมีอำนาจตัดสินใจ รวมทั้งกำหนดนโยบายของสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาจึงควรมี คุณลักษณะที่พึงประสงค์ เพื่อความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษา ซึ่งถือว่าผู้บริหารสถานศึกษาเป็นบุคลากรหลักที่สำคัญของสถานศึกษา และเป็นผู้นำวิชาชีพที่จะต้องมีสมรรถนะความรู้ ความสามารถในการนำนโยบายสู่การปฏิบัติ มีวิสัยทัศน์ในการพัฒนาองค์กร และมีคุณธรรม จริยธรรม ตลอดทั้งจรรยาบรรณวิชาชีพที่ดี จึงจะนำไปสู่การจัดการและการบริหารสถานศึกษาที่ดี (ธีระ รุญเจริญ. 2550 : 7) สถานศึกษาเป็นหน่วยงานทางการศึกษาที่สำคัญในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน วางรากฐานชีวิตที่ดีให้กับเยาวชน เพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เป็นบุคลากรที่มีคุณภาพของประเทศ สถานศึกษายังเป็นหน่วยงานที่นำเอานโยบายและหลักการทางการศึกษาไปปฏิบัติเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ ผู้บริหารสถานศึกษาจึงเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญที่สุดในการบริหารงาน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2545 : 5) โดยผู้บริหารจะมีบทบาทและอิทธิพลที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของหน่วยงาน จึงต้องเป็นผู้ที่มีคุณลักษณะหลาย ๆ อย่างที่ผู้อื่นในหน่วยงานไม่มี หรืออาจมีน้อยนั้น คือ การเป็นผู้ที่มีศาสตร์และศิลป์ในการบริหาร (ถวิล อรัญเวศ. 2544 : 23) ผู้บริหารสถานศึกษาจึงเป็น กลไกสำคัญในการดำเนินงานของสถานศึกษาให้เป็นไปอย่างราบรื่นจนบรรลุวัตถุประสงค์ ภารกิจของสถานศึกษาจะสำเร็จหรือไม่เพียงใด สวนสำคัญจึงขึ้นอยู่กับการบริหารงาน และการมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารในการ สร้างความพึงพอใจ สร้างแรงจูงใจ สร้างความสัมพันธ์ สนับสนุนช่วยเหลือ และส่งเสริมการปฏิบัติงานของครู สามารถโน้มน้าวจิตใจ และกระตุ้นให้ครูยอมอุทิศตน อุทิศเวลา และเสียสละทุ่มเทให้กับการทำงานเพื่อให้งานบรรลุผลสำเร็จ (รุ่ง แกวแดง. 2547 : 278) และในการบริหารงานนั้นผู้บริหารไม่สามารถที่จะปฏิบัติงานเพียงลำพังได้จำเป็นต้องอาศัยผู้ใต้บังคับบัญชา อาศัยผู้อื่น และต้องเกี่ยวข้องกับบุคคลอีกหลายฝ่าย เช่น ผู้บังคับบัญชาระดับเหนือขึ้นไป ผู้ปกครองนักเรียน คณะกรรมการสถานศึกษา และผู้นำชุมชนที่สถานศึกษานั้นตั้งอยู่ เป็นต้น การที่ผู้บริหารจะได้รับความร่วมมืออย่างดีจากบุคคลดังกล่าวผู้บริหารจะต้องอาศัยปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องและที่สำคัญอย่างยิ่ง คือ คุณลักษณะที่ดีของผู้บริหาร เพื่อให้มีอิทธิพล ต่อบุคคลอื่นให้ผู้อื่นปฏิบัติตามในสิ่งที่ตนเองต้องการ มีความเคารพเชื่อฟัง และมีความเลื่อมใสศรัทธาในตัวผู้บริหารหรือผู้นำ (เทียน ทองแถม และเฉลา ประเสริฐสังข. 2542 : 6-7)

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านภาวะผู้นำ ด้านความรู้ความสามารถในการบริหาร ด้านคุณธรรมจริยธรรม ด้านมนุษยสัมพันธ์ และด้านวิสัยทัศน์ เป็นคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาที่จำเป็นที่ผู้บริหารทุกคนจะต้องมี เพราะจะช่วยให้ทุกภาคส่วนขององค์กรดำเนินกิจกรรมได้ตามที่มุ่งหวังไว้ นั่นคือ เป้าหมายความสำเร็จของงาน หากผู้บริหารสถานศึกษามีคุณลักษณะที่เหมาะสม ย่อมเป็นที่เชื่อถือศรัทธา และได้รับการยอมรับจากผู้ใต้บังคับบัญชา กรรมการสถานศึกษา และชุมชน ซึ่งจะนำไปสู่การนำนโยบายไปปฏิบัติให้บรรลุเป้าหมายของการพัฒนาการศึกษาในที่สุด ในทางตรงข้ามหากว่าผู้บริหารสถานศึกษาขาดคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาที่ดีแล้วย่อมส่งผลเสียต่อองค์การอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เพราะการแสดงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของผู้บริหารสถานศึกษาจะทำให้ขาดความศรัทธา และไม่สามารถจูงใจให้มีส่วนร่วมเกี่ยวข้องร่วมกันทำงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กรได้ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27 (2557 : 17) ได้ให้ความสำคัญในการพัฒนาคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา โดยกำหนดไว้ในแผนกลยุทธ์ด้านการส่งเสริมและพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับ กลยุทธ์ที่ 5 พัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการศึกษา ที่มุ่งเน้นส่งเสริมให้บุคลากรทางการศึกษา สามารถพัฒนาการจัดการเรียนการสอน และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง เพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียน และพร้อมเข้าสู่ประชาคมอาเซียน และประชาคมโลก

จากความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามการรับรู้ และความคาดหวังของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27 ซึ่งครูในสถานศึกษาจะเป็นกระบอกเสียงสะท้อนให้เห็นภาพของผู้บริหารได้ดีที่สุด เนื่องจากเป็นผู้ที่ใกล้ชิดและปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวข้องกับผู้บริหารสถานศึกษา

ตลอดเวลา สามารถที่จะให้ความเห็นได้ว่าคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้และความคาดหวังของครูเป็นอย่างไร ผลการศึกษา คาดว่าจะเกิดประโยชน์ ต่อผู้บริหารสถานศึกษาในการพัฒนาตนเอง และเขตพื้นที่การศึกษา มัชฌมศึกษาเขต 27 ในการกำหนดนโยบายและวางแผนการพัฒนาผู้บริหารด้านคุณลักษณะที่จำเป็นต่อการบริหาร เพื่อสถานศึกษาจะมีคุณภาพเพียงพอในการส่งผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาผู้เรียนต่อไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

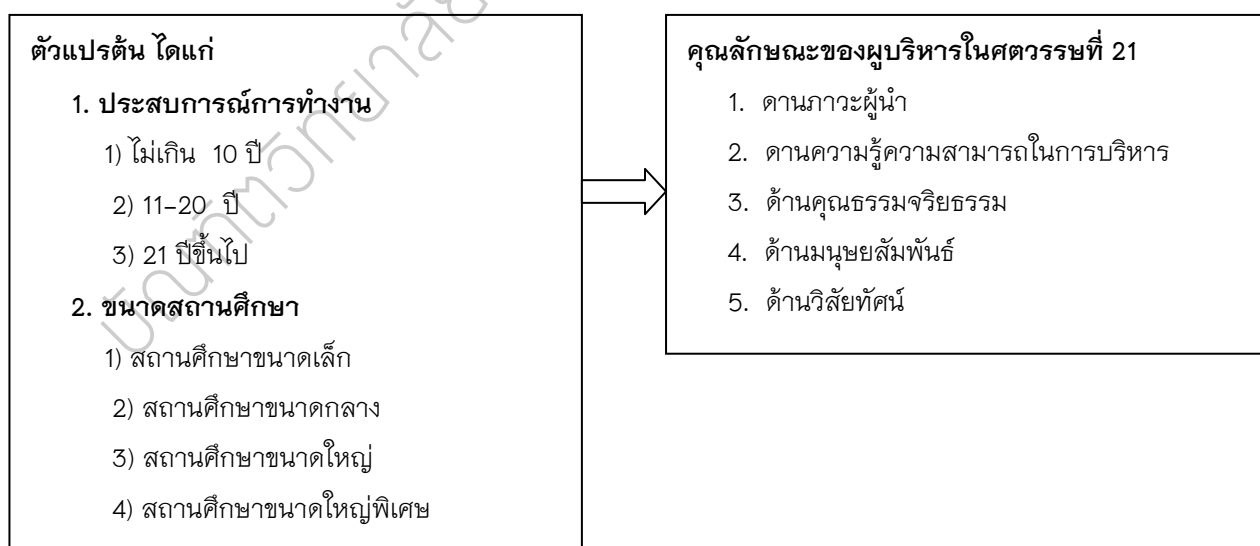
1. เพื่อศึกษาคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามการรับรู้ และความคาดหวังของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัชฌมศึกษา เขต 27
2. เพื่อเปรียบเทียบสภาพการรับรู้ และความคาดหวังของครูต่อคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัชฌมศึกษา เขต 27 จำแนกตาม ประสบการณ์การทำงาน และขนาดสถานศึกษา
3. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะในการพัฒนาคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัชฌมศึกษา เขต 27

กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการศึกษาคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาตามแนวคิดของนักวิชาการและหน่วยงานทางการศึกษา สามารถสังเคราะห์คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาในการวิจัยครั้งนี้ ได้จำนวน 5 ด้าน และจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาว่าประสบการณ์การทำงานและขนาดสถานศึกษาส่งผลต่อการรับรู้และความคาดหวังของครู ต่อคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาอย่างไร ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

ตัวแปรต้น

ตัวแปรตาม

ภาพประกอบ กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27 ปีการศึกษา 2557 จำนวน 2,682 คน
2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27 กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยเปิดตารางสำเร็จรูปของเครซีและมอร์แกน (Krejcie & Morgan. 1970 : 607–610 ; อ้างถึงใน บุญชม ศรีสะอาด. 2553 : 34–35) ได้กลุ่มตัวอย่างเป็นครู จำนวน 338 คน การได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่างผู้วิจัยทำการสุ่มแบบแบ่งชั้นอย่างเป็นสัดส่วนตามขนาดสถานศึกษาแล้วนำรายชื่อ ครูแต่ละสถานศึกษาที่ได้รับเลือกมาสุ่มอย่างง่าย ด้วยวิธีการจับสลากจนครบ 338 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สถานภาพของกลุ่มตัวอย่าง เป็นคำถามแบบให้เลือกตอบในประเด็น ประสบการณ์ในการทำงาน และ ขนาดของสถานศึกษา

ตอนที่ 2 คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะการพัฒนาคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 เป็นคำถามปลายเปิด

วิธีรวบรวมข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. ประสานกับบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด เพื่อทำหนังสือขอความร่วมมือไปยังผู้อำนวยการของสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง
2. ส่งหนังสือขอความร่วมมือพร้อมแบบสอบถาม จำนวน 338 ชุด ทางไปรษณีย์ไปยังสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยผู้วิจัยได้ระบุนามของผู้ตอบแบบสอบถามที่ได้จากขั้นตอนการสุ่มกลุ่มตัวอย่างในแต่ละสถานศึกษา และเมื่อกลุ่มตัวอย่างตอบเสร็จนำแบบสอบถามใส่ซองเปล่าซึ่งผู้วิจัยติดแสตมป์และจำหน่ายซองเรียบร้อยแล้วส่งกลับคืนผู้วิจัยทางไปรษณีย์
3. ในกรณีที่ได้รับแบบสอบถามไม่ครบในวันที่กำหนด ผู้วิจัยได้ดำเนินการติดตามโดยประสานกับผู้อำนวยการสถานศึกษา และได้รับแบบสอบถามกลับมา จำนวน 338 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม ไปวิเคราะห์เพื่อหาค่าสถิติต่างๆ โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปตามรายละเอียด ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าความถี่ และคาร์ยอล
2. วิเคราะห์คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 โดยคำนวณค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และใช้เกณฑ์ในการแปลความหมายของค่าเฉลี่ย
3. วิเคราะห์เพื่อเปรียบเทียบการรับรู้และความคาดหวังของครูต่อคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27 จำแนกตามประสบการณ์

การทำงาน และขนาดสถานศึกษา โดยใช้สถิติ F-test (One-way ANOVA) หากพบความแตกต่าง จะทำการเปรียบเทียบรายคู่ โดยใช้วิธีการของ Scheffe'

4. วิเคราะห์ข้อเสนอแนะการพัฒนาคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษ ที่ 21 โดยการจัดกลุ่มด้วยทักษะความไวเชิงทฤษฎี (Theoretical Sensitivity)

สรุปผลการวิจัย

1. คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามการรับรู้ และความคาดหวังของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27 ผลวิจัยพบว่า

1.1 คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านมนุษยสัมพันธ์ และด้านวิสัยทัศน์ มีค่าเฉลี่ยการรับรู้สูงสุด ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยการรับรู้ต่ำสุด คือภาวะผู้นำ รายละเอียดสรุปได้ดังนี้

ด้านภาวะผู้นำ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยการรับรู้สูงสุดคือ ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง และพัฒนาโรงเรียน มีความสามารถในการรับรู้ ข้อมูล ข่าวสาร และสามารถสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งภายใน และภายนอก ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยการรับรู้ต่ำสุด ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษามีความสามารถจูงใจให้ครูทำงานและสร้างความพึงพอใจให้ผู้ร่วมงาน

ด้านความรู้ความสามารถในการบริหาร พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยการรับรู้สูงสุดคือ ผู้บริหารสถานศึกษาเข้าใจกฎหมาย กฎข้อบังคับ และระเบียบแบบแผนเกี่ยวกับการปฏิบัติงานในสถานศึกษา ข้อที่มีค่าเฉลี่ยการรับรู้ต่ำสุดคือ ผู้บริหารสถานศึกษามีทักษะในการนิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผล และรายงานผลการปฏิบัติงาน

ด้านคุณธรรมจริยธรรม พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยการรับรู้สูงสุดคือ ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้ที่มีความอดทนอดกลั้น ในการปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยการรับรู้ต่ำสุดคือ ผู้บริหารสถานศึกษามีความสามารถในการสร้างความสามัคคีในหมู่คณะ

ด้านมนุษยสัมพันธ์ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยการรับรู้สูงสุดคือ ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นคนยิ้มแย้มแจ่มใส กิริยาวาจา สุภาพ ยกย่อง และให้เกียรติผู้ร่วมงาน ข้อที่มีค่าเฉลี่ยการรับรู้ต่ำสุดคือ ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถชักนำชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียน

ด้านวิสัยทัศน์ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยการรับรู้สูงสุดคือ ผู้บริหารสถานศึกษากระตุ้นและส่งเสริมให้ครูใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยี ในการจัดกิจกรรม ข้อที่มีค่าเฉลี่ยการรับรู้ต่ำสุดคือ ผู้บริหารสถานศึกษาให้ครูมีส่วนร่วมในการกำหนดยุทธศาสตร์เพื่อพัฒนาโรงเรียน และผู้บริหารสถานศึกษามีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ ในการบริหารงาน

1.2 คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามความคาดหวังของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยความคาดหวังสูงสุดคือ ด้านมนุษยสัมพันธ์ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยความคาดหวังต่ำสุดคือ ด้านภาวะผู้นำ รายละเอียดสรุปได้ดังนี้

ด้านภาวะผู้นำ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยความคาดหวังสูงสุดคือ ผู้บริหารสถานศึกษามีความสามารถชี้แนะและนำการดำเนินงานให้แก่ผู้ร่วมงาน และผู้บริหารสถานศึกษามีความสามารถในการรับรู้ ข้อมูล ข่าวสาร และสามารถ

สื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งภายใน และภายนอก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยความคาดหวังต่ำสุด ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้นำทางวิชาการ เฉลี่ยผลขาด มีปฏิภาณไหวพริบ

ด้านความรู้ความสามารถในการบริหาร พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยความคาดหวังสูงสุดคือ ผู้บริหารสถานศึกษากำหนดเป้าหมายและวางแผนการทำงานได้ชัดเจน ผู้บริหารสถานศึกษามีการกำหนดนโยบาย เป้าหมายและวัตถุประสงค์ของงานที่ชัดเจน และผู้บริหารสถานศึกษามีความรู้ที่ทันสมัย และทันต่อเหตุการณ์ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยความคาดหวังต่ำสุดคือ ผู้บริหารสถานศึกษามีความสามารถในการจัดองค์กร และระบบงาน สู้ความสำเร็จ และผู้บริหารสถานศึกษาจัดบุคลากรเขาทำงานได้อย่างเหมาะสม ตามความรู้ความสามารถ และความถนัด

ด้านคุณธรรมจริยธรรม พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยความคาดหวังสูงสุดคือ ผู้บริหารสถานศึกษามีความเมตตา กรุณา เอื้ออาทร ต่อผู้ร่วมงานที่เดือดร้อน ผู้บริหารสถานศึกษามีความ ซื่อสัตย์ สุจริต ในการทำงาน และผู้บริหารสถานศึกษาเป็นแบบอย่างที่ดีในการปฏิบัติตามระเบียบวินัยของทางราชการ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยความคาดหวังต่ำสุดคือ ผู้บริหารสถานศึกษาให้ความยุติธรรมและเสมอภาคกับผู้ร่วมงานทุกคน

ด้านมนุษยสัมพันธ์ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยความคาดหวังสูงสุดคือ ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นคน ยิ้มแย้มแจ่มใส กิริยา วาจา สุภาพ ยกย่อง และให้เกียรติผู้ร่วมงาน และผู้บริหารสถานศึกษารู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา ช่วยเหลือผู้อื่น และยกย่องชมเชยผู้กระทำความดี ข้อที่มีค่าเฉลี่ยความคาดหวังต่ำสุดคือ ผู้บริหารสถานศึกษารับฟังความคิดเห็นและปัญหาของผู้ร่วมงาน

ด้านวิสัยทัศน์ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยความคาดหวังสูงสุดคือ ผู้บริหารสถานศึกษากระตุ้น และส่งเสริมให้ครูใช้นวัตกรรม และเทคโนโลยีในการจัดกิจกรรม และผู้บริหารสถานศึกษาแสวงหาแนวทางจัดกิจกรรมการเรียนการสอนมุ่งสู่ความเป็นเลิศทางวิชาการ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยความคาดหวังต่ำสุดคือ ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถวางแผน กำหนดแนวทางในการปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้

2. ผลการเปรียบเทียบการรับรู้และความคาดหวังของครูต่อคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27 จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน และขนาดของสถานศึกษา ปรากฏผลดังนี้

2.1 ผลการเปรียบเทียบการรับรู้ ของครูต่อคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27 จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน พบว่า โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน ยกเว้นด้านภาวะผู้นำมีการรับรู้แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ผลการเปรียบเทียบความคาดหวังของครูต่อคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27 จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน พบว่า โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 อยู่ 2 ด้าน ได้แก่ ด้านความรู้ความสามารถในการบริหาร และด้านวิสัยทัศน์ และพบว่าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 อยู่ 2 ด้าน ได้แก่ ด้านคุณธรรมจริยธรรม และด้านมนุษยสัมพันธ์ ส่วนด้านภาวะผู้นำพบว่ามีความคาดหวังไม่แตกต่างกัน

2.2 ผลการเปรียบเทียบการรับรู้ ของครูต่อคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27 จำแนกตามขนาดสถานศึกษา พบว่า โดยรวมไม่แตกต่างกัน และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 อยู่ 2 ด้าน ได้แก่ ด้านภาวะผู้นำ และด้านความรู้ความสามารถในการบริหาร

ผลการเปรียบเทียบความคาดหวังของครูต่อคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27 จำแนกตามขนาดสถานศึกษา พบว่า โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01 และเมื่อพิจารณาารายด้าน พบว่าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 อยู่ 3 ด้าน ได้แก่ ด้านความรู้ความสามารถในการบริหาร ด้านคุณธรรมจริยธรรม และด้านมนุษยสัมพันธ์ และพบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 อยู่ 2 ด้าน ได้แก่ ด้านภาวะผู้นำ และด้านวิสัยทัศน์

3. ข้อเสนอแนะในการพัฒนาคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27 พบว่า ด้านที่มีข้อเสนอแนะสูงสุด คือ ด้านภาวะผู้นำ รองลงมา คือ ด้านคุณธรรม จริยธรรม ด้านมนุษยสัมพันธ์ ความรู้ความสามารถในการบริหาร ด้านวิสัยทัศน์ ตามลำดับ รายละเอียดสรุปได้ดังนี้

3.1 ด้านภาวะผู้นำ ข้อเสนอแนะได้แก่ ควรจัดอบรมให้กับผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการ ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง การสร้างแรงจูงใจ การทำงานเป็นทีม และการมุ่งผลสัมฤทธิ์

3.2 ด้านความรู้ความสามารถในการบริหาร ข้อเสนอแนะได้แก่ ควรพัฒนาให้มีทักษะ การวางแผนเชิงกลยุทธ์ การนำกลยุทธ์สู่การปฏิบัติ และการติดตามประเมินผลการดำเนินงาน

3.3 ด้านคุณธรรม จริยธรรม ข้อเสนอแนะได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ควรวางตัวเป็นกลาง ไม่แบ่งพรรคแบ่งพวก ไม่ผูกใจเจ็บ มีจิตใจโอบอ้อมอารี ส่งเสริมความสามัคคีในหมู่คณะ ปลูกฝังการไม่คอร์รัปชั่นเห็นแก่ประโยชน์รวม มากกว่าประโยชน์ส่วนตัว

3.4 ด้านมนุษยสัมพันธ์ ข้อเสนอแนะได้แก่ ควรอบรมเชิงปฏิบัติเพื่อพัฒนาเทคนิคการอยู่ร่วมกับผู้อื่น การร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ หรือ กิจกรรมละลายพฤติกรรมต่าง ๆ

3.5 ด้านวิสัยทัศน์ ข้อเสนอแนะได้แก่ ควรพัฒนามุมมองของผู้บริหารให้เกิดเป็นแรงขับเคลื่อนในการพัฒนาองค์กร สามารถปรับปรุงจุดด้อย และเสริมจุดเด่นของสถานศึกษา

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลการวิจัยการศึกษาคณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามการรับรู้ และความคาดหวังของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27 ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. จากผลการวิจัยคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา ในศตวรรษที่ 21 ตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27 พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านภาวะผู้นำ ดังนั้นควรพัฒนาผู้บริหารให้มีความสามารถในการจูงใจครูให้ปฏิบัติงานเต็มตามศักยภาพ และสร้างความพึงพอใจให้ผู้ร่วมงาน และพัฒนาความสามารถในการสร้างทีมงาน ตลอดจนมีทักษะในการนิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผล และรายงานผลการปฏิบัติงาน

2. คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา ในศตวรรษที่ 21 ตามความคาดหวังของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27 ผลการวิจัยพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยความคาดหวังสูงสุด คือ ด้านมนุษยสัมพันธ์ ดังนั้นผู้บริหารควรพัฒนาตนเองให้เป็นคนยิ้มแย้มแจ่มใส กิริยา วาจา สุภาพ ยกย่อง และให้เกียรติผู้ร่วมงาน รู้จักเอาใจเขา มาใส่ใจเรา ช่วยเหลือผู้อื่น และชมเชยผู้กระทำความดี

ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาวิจัยปัจจัยอื่นๆ เช่น ด้านความคิดสร้างสรรค์ ด้านความสามารถในการใช้ภาษา และด้านการสื่อสาร ที่ส่งผลต่อคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา
2. ควรศึกษาคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสมรรถนะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- ถวิล อรัญเวศ. “นักบริหารมืออาชีพในยุคเขตพื้นที่การศึกษา,” กลุ่มงานวิชาการ. 4(2) : 17-19. 2544.
- เทียน ทองแกว และเนลา ประเสริฐสังข์. ภาวะผู้นำทางการศึกษา : โครงการตำราวิชาการราชภัฏเฉลิมพระเกียรติเนื่องในวโรกาสพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเจริญพระชนมพรรษา 6 รอบ. จันทบุรี : คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏรำไพพรรณี, 2542.
- ธีระ รุญเจริญ. ความเป็นมืออาชีพในการจัดและบริหารการศึกษายุคปฏิรูปการศึกษา. กรุงเทพฯ : แอล. ที. เพรส., 2550.
- บุญชม ศรีสะอาด. พื้นฐานการวิจัยการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 6. กทม. : ประสานการพิมพ์, 2553.
- พนม พงษ์ไพบูลย์. “อะไรคือเป้าหมายการปฏิรูปการศึกษา,” วารสารข้าราชการครู. 3(11) : 23-25, 2543.
- พรธิดา วิเชียรปัญญา. การจัดการความรู้ : พื้นฐานและการประยุกต์ใช้. กรุงเทพฯ : ม.ป.ท., 2547.
- รุ่ง แก้วแดง. ปฏิวัติการศึกษาไทย. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพฯ : มติชน, 2547.
- วิจารณ์ พานิช. วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพฯ : มูลนิธิสดศรีสฤษดิ์วงศ์, 2555.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. กรอบการประเมินคุณภาพภายนอก ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพฯ : cursภาลาดพร้าว, 2545.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27. ข้อมูลสารสนเทศทางการศึกษา ปีการศึกษา 2557. ร้อยเอ็ด : สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27, 2557.
- สุเทพ พงศ์ศรีวัฒน์. ภาวะผู้นำ ทฤษฎีและปฏิบัติ : ศาสตร์และศิลป์สู่ความเป็นผู้นำที่สมบูรณ์. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : วิรัตน์เอดดูเคชั่น, 2548.
- Enriquez, Juan. As the future catch you. New York : Three Rivers, 2001.